

3. Круцевич Т.Ю., Безверхня Г.В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навч. 2010. 370 с.
4. Лохвицька Л. Психолого-педагогічні засади формування основ здоров'язбережувальної життєдіяльності у дітей дошкільного віку. В кн.: Формування відповідального ставлення до здоров'я підростаючої особистості: монографія. Київ: Міленіум, 2018. С. 151-192.
5. Свириденко О.О. Засоби ведення здорового способу життя: навч.-метод. посіб. Полтава: Вид-во Техсервіс, 2016. 52 с.
6. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr>
7. Steegmann T. Physiological Anthropology: Past and Future. *Journal of Physiological Anthropology*. 2006. № 1. P. 67–73.
8. WHO methods and data sources for global causes of death 2000–2017. *Global Health Estimates Technical Paper WHO/HIS/HSI/GHE/2014.7*. Geneva: WHO, 2020. 81 p.

References

1. Andreeva O.V. (2014). Theoretical and methodological principles of recreational activities of different population groups: Abstract. Kyiv, Ukraine. 45.
2. Kovriga Yui, Kolos M.A. (2016). The role of health and recreational activities in the life of students. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports*, 136, 112-114.
3. Krutsevich T.Y., Bezverhnya G.V. (2010). Recreation in physical culture of different population groups: education. 370.
4. Lohvytska L. (2018). Psychological and pedagogical principles of the formation of the foundations of health-preserving life activities in preschool children. In: Formation of a responsible attitude to the health of a growing individual: monograph. Kyiv: Millennium, Ukraine. 151-192.
5. Svyridenko O.O. (2016). Mans of leading a health lifestyle: educational method. manual Poltava: Techservice Publishing House, Ukraine. 52.
6. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr>
7. Steegmann T. (2006). Physiological Anthropology: Past and Future. *Journal of Physiological Anthropology*, 1, 67–73.
8. WHO methods and data sources for global causes of death 2000–2017. (2020). *Global Health Estimates Technical Paper WHO/HIS/HSI/GHE/2014.7*. Geneva: WHO. 81.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).64
УДК 796.02:613.96

Поліщук В.В.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав
ORCID: 0000-0002-2897-0813

ЗНАЧЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПОРУД У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У статті розглянуто значення спортивних споруд в загальній мережі фізкультурно-спортивних закладів та запропоновано концепцію їх використання в системі фізкультурно-оздоровчої діяльності в соціально-побутовій та виробничій сферах. **Мета.** Розкриття значення спортивних споруд у формуванні здорового способу життя. **Методи.** Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; аналіз нормативних і програмно-методичних документів у сфері фізичної культури і спорту. **Результати.** Спортивні споруди становлять найбільшу і найвагомішу частку матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту. Вони виконують ряд функцій, серед яких головними є навчальна, навчально-тренувальна і змагальна, а доповнюючими – оздоровча та видовищна. Для найширшого охоплення молоді заняттями фізичною культурою та спортом служать спортивні зали, манежі, тренажерні зали, окремі та комплексні спортивні майданчики, які, як правило, належать навчальним закладам. Ефективності використання спортивних споруд має проводитись не лише шляхом удосконалення методів їх експлуатації, але і створення нових типів споруд, що відповідатимуть вимогам роботи протягом року. **Висновки.** Зміцнення матеріально-спортивної бази спорту і будівництво нових спортивних об'єктів – необхідна умова формування здорової нації. Особлива роль у зміцненні здоров'я українців належить сучасним спортивним спорудам. Сьогодні будівництво спортивних об'єктів набуває все більшого значення. Але в Україні ще не сформовано необхідну сучасну спортивну інфраструктуру за місцем навчання, проживання, роботи та відпочинку. Тому, без всякого сумніву, будівництво, відродження, реконструкція спортивно-оздоровчих об'єктів – одна із найважливіших суспільних задач, яка може суттєво підняти рівень фізичної культури і спорту, сприяти формуванню здорового способу життя, покращити комфортабельність та архітектурну привабливість того чи іншого мікрорайону або студентського містечка. Не дивлячись на те, що будівництво та реконструкція будівель та споруджень спортивно-оздоровчого напрямлення одна із найбільш матеріало та

трудомістких видів виробництва у розвитку матеріально-технічної бази спорту, однак іншого шляху у вирішенні цієї проблеми не існує.

Ключові слова: спортивні споруди, здоровий спосіб життя, інфраструктура.

Polishchuk V. The value of physical culture and sports facilities in the formation of a healthy lifestyle. The article examines the place of sports facilities in the general network of physical culture and sports institutions and proposes the concept of their use in the system of physical culture and health activities in the social, household and industrial spheres. **Goal.** Revealing the importance of sports facilities in the formation of a healthy lifestyle. **Methods.** Analysis and generalization of scientific and methodical literature; analysis of regulatory and program-methodical documents in the field of physical culture and sports. **The results.** Sports facilities make up the largest and most important part of the material and technical base of physical culture and sports. They perform a number of functions, among which the main ones are educational, training and competitive, and the complementary ones are recreational and spectacular. Sports halls, arenas, gyms, separate and complex sports grounds, which usually belong to educational institutions, are used for the widest coverage of youth in physical education and sports. The effectiveness of the use of sports facilities should be carried out not only by improving the methods of their operation, but also by creating new types of facilities that will meet the requirements of work throughout the year. **Conclusions.** Strengthening the material and sports base of sports and building new sports facilities is a necessary condition for the formation of a healthy nation. Modern sports facilities play a special role in improving the health of Ukrainians. Today, the construction of sports facilities is gaining more and more importance. But in Ukraine, the necessary modern sports infrastructure at the place of study, living, work and recreation has not yet been formed. Therefore, without any doubt, the construction, revival, reconstruction of sports and health facilities is one of the most important social tasks, which can significantly raise the level of physical culture and sports, contribute to the formation of a healthy lifestyle, improve the comfort and architectural attractiveness of this or that neighborhood or student town. Despite the fact that the construction and reconstruction of buildings and constructions of sports and recreation is one of the most material and labor-intensive types of production in the development of the material and technical base of sports, there is no other way to solve this problem.

Keywords: sports facilities, healthy lifestyle, infrastructure.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спосіб життя населення України та стан сфери фізичної культури і спорту створюють загрозу та є суттєвим викликом для української держави на сучасному етапі її розвитку [5, с. 10]. Відповідальні державні служби та інституції, які мають відношення до розвитку спортивної інфраструктури, збереження здоров'я та формування навичок здорового способу життя, потребують виконання багатьох соціальних програм. Фактично вони майже не фінансуються, а тому і не виконуються. Ситуація ускладнюється тяжким економічним і політичним становищем країни. Держава продовжує деградувати за багатьма показниками індексу людського розвитку.

До переліку основних причин виникнення кризової ситуації у сфері фізичної культури і спорту поряд з іншими чинниками відносять і критичний стан спортивної інфраструктури, здатної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб і відсутність товаровиробників доступного і високоякісного спортивного обладнання та інвентарю, які мають задовольнити попит населення [5, с. 11; 7, с. 74].

Найгострішою проблемою є низький рівень залучення населення (13%) до занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що значно поступається багатьом іншим країнам. У свідомості українського суспільства фізична культура і спорт не розглядаються як важливий засіб оздоровлення населення, організації дозвілля, формування здорового способу життя. А світовий досвід засвідчує, що оптимальна рухова активність упродовж усього життя кожної людини – найефективніший засіб профілактики захворювань та зміцнення здоров'я. За очікуваною тривалістю життя населення України посідає одне з останніх місць в Європі [1, с. 192].

Сучасне матеріально-технічне оснащення фізичної культури і спорту обґрунтоване багатьма науковими працями, які певним чином вплинули на розробку нових об'ємно-планувальних рішень щодо окремих та комплексних фізкультурно-спортивних споруд, нових тренажерів і тренувальних пристроїв різної конструкції, вимірювальних приладів та спортивного інвентарю, спортивного одягу та взуття; на підвищення ефективності експлуатації фізкультурно-спортивних споруд [3, с. 56; 4, с. 142].

Метою статті є розкриття значення спортивних споруд у формуванні здорового способу життя.

Фізкультурно-спортивні споруди – це система, що постійно змінюється та нерозривно пов'язана з розвитком суспільства в цілому. Соціальні зміни спричинили появу нових видів і форм фізкультурно-оздоровчих і дозвільних занять, нових видів спорту. Відповідно до даних змін виникають нові типологічні особливості фізкультурно-спортивних споруд:

- змінюються спортивно-технологічні параметри місць проведення занять;
- збільшується частка універсальних, багатофункціональних будівель і споруд, що забезпечують можливість трансформації приміщень;
- розширюються асортимент споруд за рахунок приміщень для фізкультурно-оздоровчих, розважальних і клубних видів діяльності;

- посилюється взаємозв'язок критих і відкритих споруд, причому спостерігається збільшення критих по відношенню до відкритих спортивних споруд;

- розвиваються спеціалізовані спортивні центри: гірсько-лижні, вітрильні, кінно-спортивні, центри водних видів спорту та інші [4, с. 145].

Але поряд з появою безлічі нових форм і видів фізкультурно-спортивних занять, що користуються попитом у населення, навіть платних послуг (аеробіка, боулінг, катання на ковзанах та ін.), темпи росту забезпеченості фізкультурно-спортивними спорудами значно нижчі необхідних. Вони розміщені без урахування вимог рівної забезпеченості населення заняттями незалежно від місця проживання й роботи, використовуються нераціонально, їх склад, типологія та якість не відповідають сучасним вимогам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток фізичної культури та спорту не можливий без створення матеріальної бази у вигляді фізкультурно-спортивних споруд, які повинні бути спеціально обладнані і правильно експлуатуватися. Для нашої країни такий захід потребує значних фінансових ресурсів, які фактично для регіонів не виділяються, або вони не є значними. На місцевих рівнях застосовуються певні заходи для забезпечення населення деяких вікових груп спортивними спорудами різних категорій, але цього не достатньо.

Спортивні споруди становлять найбільшу і найвагомішу частку матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту. Вони виконують ряд функцій, серед яких головними є навчальна, навчально-тренувальна і змагальна, а доповнюючими – оздоровча та видовищна. Для найширшого охоплення молоді заняттями фізичною культурою та спортом служать спортивні зали, манежі, тренажерні зали, окремі та комплексні спортивні майданчики, які, як правило, належать навчальним закладам.

За оцінками фахівців, близько 75% хвороб у дорослих є наслідком умов життя в дитячі та молоді роки. Оскільки перше знайомство дитини з фізичною культурою і спортом відбувається у навчальних закладах, важко недооцінити значення спортивних споруд у формуванні навичок здорового способу життя саме у навчальних закладах.

Але, як відомо, інтерес до занять фізичною культурою та спортом формується не лише за наявності спортивних споруд, але і за їх гарним станом, сучасним оснащенням, благоустроєм територій і спортивних майданчиків, що сприяє проведенню занять на відкритому повітрі. При цьому необхідно враховувати, що сьогодні учні та студенти хочуть займатись у привабливих, комфортабельних спортивних будівлях. Таким чином, якщо матеріально-технічна база спортивних споруд навчальних закладів, її наявність, кількість, оснащеність та якість не будуть відповідати сучасним вимогам, то фізична культура і спорт не зможуть повною мірою вирішувати поставлені задачі і отже не стануть потребою молоді. У цій проблемі це найважливіше завдання, яке стоїть перед навчальними закладами та перед суспільством у цілому. Тільки у такий спосіб буде подоланий перехід фізичної культури і спорту зі сфери розваг у необхідність та обов'язок молоді людини XXI століття.

Зрозуміло, що такий шлях потребує значних коштів. Але на думку багатьох соціологів, педагогів та спеціалістів у розвитку фізичної культури та спорту, варто робити акцент саме на будівництві нових та сучасних спортивних споруд, модернізації діючих та їх оснащенні сучасним обладнанням та інвентарем, адже покоління XXI століття не залучити до занять фізичною культурою та спортом, закликаючи їх займатись у старих, необладнаних спортивних залах та стадіонах.

Одним із шляхів підвищення значення спортивних споруд у формуванні здорової нації, здорового способу життя є подолання проблем сезонної експлуатації відкритих й інтенсифікації використання критих спортивних споруд. Україна є однією з багатьох країн, де сезони використання критих і відкритих спортивних споруд характеризуються значними температурними перепадами. Як показує практика експлуатації, більшість площинних і дорогих об'ємних споруд мають низьку середньорічну відвідуваність. Причина цьому: криті спортивні споруди, створюючи в холодну пору року комфортні умови для учнів, студентів, спортсменів, улітку не можуть конкурувати з відкритими спорудами, які забезпечують найбільший ефект занять фізичною культурою і спортом в умовах природного середовища. Більшість же відкритих споруд у холодний період року повністю припиняють свою роботу.

Очевидно, що пошук рішень ефективності використання спортивних споруд має проводитись не лише шляхом удосконалення методів їх експлуатації, але і створення нових типів споруд, що відповідатимуть вимогам роботи протягом року. Одна з можливостей вирішення цієї проблеми полягає у створенні спортивних споруд з трансформованими огорожувальними конструкціями, критих взимку і таких, що відкриваються на літо. У результаті необхідних досліджень виявили номенклатурну доцільність використання відкритих спортивних споруд з огорожувальними накриттями, що трансформуються, за найбільш популярними і відвідуваними видами спорту, а саме: з міні-футбольними полями зі штучним покриттям (у тому числі у навчальних закладах); окремими або комплексними спорудами для занять з футболу, баскетболу, волейболу, тенісу; спорудами зі штучним льодом для масового і фігурного катання, ковзанки для хокею; плавальними басейнами.

Спортивні споруди з огорожувальними конструкціями, що трансформуються, матимуть одночасно властивості як закритих, так і відкритих споруд, що забезпечить оперативний вибір режиму роботи залежно від зміни погодних умов. Таким чином передумовою створення трансформованих покриттів є необхідність подолання сезонної експлуатації відкритих та інтенсифікації використання критих спортивних споруд.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зміцнення матеріально-спортивної бази спорту і будівництво нових спортивних об'єктів – необхідна умова формування здорової нації. Особлива роль у зміцненні здоров'я українців належить сучасним спортивним спорудам. Сьогодні будівництво спортивних об'єктів набуває все більшого значення. Але в Україні ще не сформовано необхідну сучасну спортивну інфраструктуру за місцем навчання, проживання, роботи та відпочинку.

Тому, без всякого сумніву, будівництво, відродження, реконструкція спортивно-оздоровчих об'єктів – одна із найважливіших суспільних задач, яка може суттєво підняти рівень фізичної культури і спорту, сприяти формуванню здорового способу життя, покращити комфортабельність та архітектурну привабливість того чи іншого мікрорайону або студентського містечка. Не дивлячись на те, що будівництво та реконструкція будівель та споруджень спортивно-оздоровчого напрямлення одна із найбільш матеріало та трудомістких видів виробництва у розвитку матеріально-технічної бази спорту, однак іншого шляху у вирішенні цієї проблеми не існує.

Інтерес молоді до занять фізичною культурою і спортом формується перш за все хорошим станом спортивних споруд, їх сучасним оздобленням, відкриттям нових спортивних будівель, створенням і придбанням сучасного інвентарю та обладнання. Не викликає сумніву, що без залучення до масового заняття фізичною культурою та спортом дітей, підлітків, студентської молоді стає не можливою ефективна модернізація країни та суспільства.

Список використаних джерел

1. Богула П.О. Науково-методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні. Харків. 2011. С. 192–193.
2. Борек З. Польський досвід оздоровчо-рекреаційної діяльності з використанням спортивних споруд типу «Орлик». *Спортивна наука України*. 2015. № 2. С. 48–54.
3. Запороженко О. Особливості формування об'ємно-планувальних рішень екологічних спортивних споруд. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2013. Вип. 10. С. 55–64.
4. Імас Є., Мічуда Ю. Тенденції розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2015. № 2. С. 142–149.
5. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 роки. URL: <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%d1%80>.
6. Петрук Ю.О. Еволюція типів спортивних будівель та споруд. Містобудування та територіальне планування. 2013. Вип. 50. С. 537–541.
7. Приступа Є.Н. Аналіз ринку фізкультурно-оздоровчих послуг у Львові. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2017. № 6(62). С. 74–78.

References

1. Bohula P.O. (2011). Naukovo-metodychni osnovy upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini [Scientific and methodological foundations of physical culture and sports management in Ukraine]. Kharkiv, Ukraine. 192–193.
2. Borek Z. (2015). Polskyi dosvid ozdorovcho-rekreatsiinoi diialnosti z vykorystanniam sportyvnykh sporud typu «Orlyk» [Polish experience of health and recreation activities using sports facilities of the type «Orlyk»]. *Sportyvna nauka Ukrainy*, 2, 48–54.
3. Zaporozhenko O. (2013). Osoblyvosti formuvannia obiemno-planuvalnykh rishen ekolohichnykh sportyvnykh sporud [Peculiarities of the formation of volume-planning solutions of ecological sports facilities]. *Problemy rozvytku miskoho sere dovys hcha*, 10, 55–64.
4. Imas Ye., Michuda Yu. (2015). Tendentsii rozvytku sfery fizychnoi kultury ta sportu v umovakh suchasnoho rynku [Trends in the development of physical culture and sports in the conditions of the modern market]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 2, 142–149.
5. Kontseptsiiia Zahalnodержavnoi tsilivoi sotsialnoi prohramy rozvytku fizychnoi kultury i sportu na 2012–2016 roky. URL: <http://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%d1%80>.
6. Petruk Yu.O. (2013). Evoliutsiia typiv sportyvnykh budivel ta sporud [Evolution of types of sports buildings and structures]. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*, 50, 537–541.
7. Prystupa Ye.N. (2017). Analiz rynku fizkulturno-ozdorovchykh posluh u Lvovi [Analysis of the physical culture and health services market in Lviv]. *Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk*, 6(62), 74–78.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).65

УДК 373.3.016:796]:612.2

Поліщук В.В.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав